The Vijaya-Historical Kavyas.

येषां प्रसादकलया बधिरः शृणोति, पङ्गुः प्रधावति, जवेन च वक्ति मूकः।
अन्धः प्रपश्यति, सुतं लभते च वन्ध्या, तान्नौमि मध्वगुरुशंकरलक्ष्मणार्यान्॥

मताचार्याणां चरित्राध्ययनेन मतीयविचारपरिपोषाः सुतरां साधिता भवन्ति। समुपदेष्टुः उदात्तवैयक्तिकचरितानि श्रावं श्रावं दर्शं दर्शं समाजे पवित्रः मनःपरिवृत्तिपरिपाको बद्धमूलो भवितुं प्रभवति। सांसारिकसमस्यान् परिहारप्रत्याशा च सुलभसाध्या भवति। उपदेशेषु सत्यतां चानुकरणीयतां चावधारयितुं, उपदेष्टुः वैयक्तिकजीवनपरिशीलनस्यावश्यकतास्ति खलु। तत्त्वबुभुत्सवो वयं मताचार्याणां चरित्रनिरीक्षणेन सुतरामुपकृता भवामः। एतादृशेषु विजयकाव्येषु सर्वेऽपि मननीया महनीयाश्च विभागाः सरलगंभीरया शैल्या यथावत्तया सुचारु प्रतिपाद्यन्ते। एते हि कविवराः आचार्यपादानां भुवनप्रथिताख्यानकानि प्रत्यक्षभावितानीव पुनः पुनर्मनस्याकलय्य भक्तिगंभीरया वाचा महाकाव्यात्मना प्रकटीकृत्य श्रद्धालूनामस्माकं महोपकारं कृतवन्त इति सप्रतिज्ञं मुक्तकण्ठमुद्घोषयितुं प्रभवामः। एतेषु महाकाव्येषु मूर्धन्यतमानि शंकर-रामानुज-मध्व-विजयनामकानि सूक्ष्मेक्षिकयाधुना परिशील्यन्ते।

गुरुर्गुरूणां, प्रभवः शास्त्राणां बादरायण इत्युक्तरीत्या सर्वैरेते वेदव्यासमहिम्नैव सर्वत्र भारतदेशेऽधुनापि गौरवेणाद्रियन्ते। व्यासपूर्णिमायां सर्वे व्यासपूजां कृत्वा चातुर्मास्यव्रते बद्धदीक्षा चतुरो मासान् (अधुना चतुरः पक्षान्) नियतैकस्थाननिरता वसन्ति। अयं वेदव्यासो वेदान्तकृद्वेदविदिति सर्वत्र प्रशस्यते। पाण्डवानां वनवासेऽस्यागमनं भारविः किरातार्जुनीये तृतीये सर्गे प्रस्तूयत इत्थं :-

श्रियं विकर्षत्यपहन्त्यघानि, श्रेयः परिस्नौति, तनोति कीर्तिम्।
सन्दर्शनं लोकगुरोरमोघं तवात्मयोनेरिव किं न धत्ते॥

माघोऽपि स्वोपज्ञे शिशुपालवधे नारदमहर्षेरागमनमित्थमेव स्तौति-

हरत्यघं संप्रति, हेतुरेष्यतः, निजस्य पूर्वचरितैः कृतं शुभैः।
शरीरभाजां भवदीयदर्शनं तनोति कालत्रितयेऽपि योग्यताम्॥

अत्र च वेदव्यासादरणविषये न केवलं त्रिमतस्थाः, किन्तु निम्बार्क, वल्लभ, रामानन्दादयः सर्वे भारतीया ऐककंठ्येन बद्धश्रद्धाः सन्दृश्यन्ते। [illegible] एतः प्रणुदो श्रुतीनामयमेव प्रभवः, महाभारत-

Goethe says: "There is nothing commonplace which could not be made to appear humorous if quaintly expressed" — translated by W. B. Rönnfeldt p. 158.
Vishwanātha Kavirāja defines हास as वागादिवैकृतैश्चेतो-
विकासो हास इष्यते, as an elation of the mind excited by incongruity
of speech, etc. Laughter heightens one's selfesteem as a consequence
of the elation of mind and the notion of one's superiority over
others by comparison with the infirmities of others. This capacity to
laugh at others must also have its counterpart in enjoying when
others laugh at us, our follies. This latter capacity is an art and is very rare in
Samskrit, all of us being taught to laugh only at another's विपरीत
अलङ्कार or आचार- विपरीतालङ्कारैः विकृताचाराभिधानवेषैः च । विकृतैः
अर्थविशेषैः हसतीति रसः स्मृतो हास्यः॥ ... हास्यातिजनं यस्मात्-नाट्य
शास्त्र VI. 49-50.
Such humour arising from the Vidushaka is stale and
rather monotonous and original humour is to be found only at a
very serious level. If the question is asked 'what is the news
today?' Yudhisthira's reply is characteristic in the यक्षप्रश्न.
पृथ्वी विभाण्डं, गगनं पिधानं, सूर्याग्निना रात्रिदिवेन्धनेन ।
मासर्तु दर्वीपरिघट्टनेन भूतानि कालः पचतीति वार्ता॥
Or yet again in the oft-quoted sloka about human contact
in the ocean life being compared to logs of wood drifting into
each other's vicinity listlessly and again as listlessly drifting away
यथा काष्ठं च काष्ठं च समेयातां महोदधौ
समेत्य च व्यपेयातां तद्वद्भूतसमागमः॥
Wit and humour commonly concur in a tendency
to provoke laughter, by exhibiting a curious and unexpected
affinity; the first generally by comparison, the second by connecting
dissimilar and heterogeneous objects, producing a ludicrous
oddity. This is found in Sudraka's Mricchakatika which can
be declared to be the only drama in Samskrit [illegible]
of humour. The burglar शर्विलक breaks into Charudatta's house
and commits theft. After he has managed to escape in the
early hours of the morning, Radanika the maid servant gets
up, and notices the hole in the w[illegible] bawls out to the
dozing Vidushaka, उत्तिष्ठ, उत्तिष्ठ, अ[illegible] दत्तः संधिः कल्पयित्वा

स एकः कथं प्राबोधयदत्राह - स्वसृष्टमिति प्रलये स्वसृष्टमिदं
जगदापीय संहृत्य शक्तिभिः श्रीभूदुर्गाख्याभिर्विभक्तप्रकृति-
मूर्तिभिः सह शयानं योगनिद्रां कुर्वाणं परमात्मानं तदन्ते प्रलया-
-वसाने श्रुतयस्तल्लिङ्गैः संसारनिर्मूलनादि ब्रह्मलक्षणैर्बोधयाञ्चक्रुः
इत्यन्वयः। अत्रेदं तात्पर्यं मूलप्रकृतिः श्रीभूरूपाभ्यां विष्णुनासह
शेते, श्रुतिनाम्ना दुर्गारूपेण स्तौति जयजयेति पुंशक्तिविषयबोधन-
-वचनं दुर्गाख्याया अपि तादृक्शक्तिमत्त्वात्तदर्थत्वेन भगवदाज्ञ-
-या गृहीतविग्रहत्वाच्च श्रुतीनामनन्तत्वेनाधिगन्तुमशक्यत्वात्
दुर्गानाम्नोऽपि तथात्वाच्च काली भद्रेत्यादि बहुरूपत्वप्रतीतेश्च
अनन्तत्वेन वाक्यभेदाच्छ्रुतय इति बहुवचनं च युज्यते, तदुक्तं
"श्रीर्भूमिरिति रूपाभ्यां प्रकृतिर्विष्णुना सह। शेते श्रुतिस्वरूपेण
स्तौति प्रलये हरिम्। एकाप्यनन्तरूपा सा वाक्यभेदात्सरस्वती
अनादिनिधना नित्या स्तौति नारायणं प्रभुम्" इति। अनेनेदं
पौरुषेयं वाक्यत्वादितरवाक्यवदिति प्रत्युक्तम्। यावद्ब्रह्म विष्ठितं
तावती वागिति श्रुतेः त्रिरूपायाः रमायाः शक्तिशब्दाभिधेयत्वं वेदो-
-परपर्यायाः शक्तेश्चैतन्नाभिधेयत्वं विष्णोः स्वरूपभूतशक्तेः शक्यत्व-
-गुणयोगेन युज्यते पङ्काज्जातं पंकजमिति शैवलादिषु वृत्तिसंभवे
अपि पद्म एव वर्तते विप्रादावपि ब्रह्मशब्दस्य वृत्तियोगेऽपि चतुर्मुख
एव, रुद्रशब्दस्य रौद्रगुणयोगेनातपे वृत्तावपि शंकर एव, आदित्य-
शब्दस्यादितिपुत्रसामान्यवाचित्वसंभवेऽपि सूर्य एव- इत्याद्युक्तं
यथैव पंकजं ब्रह्मारुद्र इत्यादिकं पदमिति वचनात् उमादीनामपि
प्रकृतिशब्दवाच्यत्वेन प्रसिद्धेः कथमुच्यते अपरप्रकृतित्वं तासां
लक्ष्म्या एवापरप्रकृतित्वं तदुक्तम् - श्रीः परा प्रकृतिः प्रोक्ता ब्रह्माणी
त्ववरा ततः। उमाशचीमुखास्तस्याः अवराः संप्रकीर्तिताः' इति।
॥२३॥ नित्यबुद्धस्य हरेः कादाचित्कबोधनं विडम्बनमात्रं न तु सत्यं,
इति हृदि कृत्वा लौकिकमतमनुसरति यथेति- अनुजीविन
इत्यनेन वेदान्तानां तदेकनिष्ठत्वं सूच्यते राजवज्जयशब्दाद्यानित्य-
बुद्धस्य बोधनं विडम्बमात्रं क्वास्य निद्राविद्यापते हरे। स्थित्वा
॥२४॥ श्रुतयोऽपि लक्ष्मीविभूतयः पुराणस्य स्त्रीशूद्रादिश्रुतिगोचरत्वेन
श्रुत्यर्थ एव गृह्यते न तु शब्द इत्यभिप्रेत्य कथितं श्रुतय ऊचुः
इति जय जयेति नित्यविजयाधिकरणस्य हरेः कैदैव्यकाल-
विजयेनाशास्यते किन्तु विजयप्रकाशनं भक्तानुकम्पित्वेन जयं
प्रकाशयेत्यर्थः सर्वदा जयतो विष्णोस्तस्य प्रकाशनमित्यादि। अत्र
राजवद्दृष्टां जयो न प्रार्थ्यते, किंतु दुस्तरं प्रकृत्यादेरित्याशयेनाह
जहि- इति हे अजित दोषैर्जन्मदुःखज्ञानादिभिरानन्दज्ञानादयो जीव-
गुणा गृहीताः संवृतायास्तदोषगृहीतगुणां तामजां अजगतिक्षेपणयोः
इति धातोः जीवगुणाक्षेपिकां जहि हन तथा परमात्मशादिकां जहि

गमय, अपसारयेति यावत् एते अपि प्रकृतिशब्दवाच्ये, अथान्ये प्रकृती दुष्टे न्यषु प्रातिस्विकं स्थितेत्यादेः एतेन जय जयेत्यस्य संवृताधिसंवृतेत्यन्ता श्रुतिर्गृहीता अरातिं तन्द्रीं प्रकृत्याच्छन्नत्वा-विशेषाज्जीवात्मनोः को विशेष इति तत्राह - त्वमसीति त्वं यद्यस्मात् आत्मना स्वत एवासंभिन्नोऽत एवावरुद्धः अनपगतः समस्तः पूर्णो भग ऐश्वर्याद्या गुणाः न प्रकाशन्ते अनेन होष ह्यानन्द इत्यारभ्य स्वतोऽसि त्वमित्यन्ता गृहीता । इतोऽपि विशेषोऽस्तीत्याह अजेति अज हे विष्णो जगदोकसां जगदाश्रयभूतानां श्रीब्रह्मादीनां मृष्या-खिल शक्त्यव बोधक रमाया इत्यारभ्य अनन्तोऽसीत्यन्तोऽनेन सूचिता इदानीं गुणवृत्तयः श्रुतयः निर्गुणे ब्रह्मणि कथं चरंतीत्यस्य परिहारमाह क्वचिदजयेति निगमस्तत्त्व निश्चाय को वेदः क्वचित्सृष्टि-काले आत्मना जीवेन अजया प्रकृत्या च अनुचरतः प्रवर्तमानस्य ते तवानुचरेत् चित्तानुवर्तित्वेन विधिनिषेधरूपेण वर्तते हरेस्तदगो-चरत्वात्कुये केवलं स्तुतिरूपेण जीवानां निर्देहकत्वेन तत्प्रयोजनको नेति शेषः। लयस्य त्वष्टमो भागः सृष्टिकाल उदाहृतः। तत्रैव वेदसंचारो ह्यन्यदा स्तुतिमात्रकः' इति स्मृतिः। यस्माद्विधिनिषेध विषया जीवस्य तस्मात्सृष्टिं कृत्वा वेदैर्जीवान् बोधयित्वा तदुक्रमनुष्ठाय स्वज्ञानं उत्पाद्य त्वं प्रसन्नः तस्थां पिशाचवद्वर्तमानां अजां प्रकृतिं जहीति। अनेन सृष्टिकाल एव गुणमये जगति वर्तमानाः सदा निर्गुणपरमेश्वर एव वर्तन्त इति प्रश्नपरिहारो दर्शितः यजेत न हन्तव्य इत्यादि विधिनिषेधानां स्तुतिपरत्वं कथं यत्र प्राप्नोर्य यनियमाद्विधिनिषेधा वर्तन्ते स त्वमजां जहीति योजनोपपत्तेः - विध्यादीनां नियन्तायः पूज्यः श्रुत्यश्च न कृताम्। इत्यादिस्तुतिरूपेण विध्यादिश्रुतयोपि तु। हरिं वदन्ति सर्वेषां तन्नामत्वादथापि च' इति स्मृतेः अस्य सृजतो हि त इति प्रभृति मा ते क्षणोत्यगादिति पर्यन्तं मूलश्रुतिरियम्।

कृष्ण: कृष्ण कृष्ण इत्यंत काले जल्पन्त जीवितं यो जहाति,
अच्युः अष्ट. कथ्यते [illegible] मुक्तो क्रीडानमौ निश्तोन्मौ [illegible]
Madhva it was who understood the eminence of this Purana & proclaimed it, by
it always the status of the fourth Pourthana. His disciple Trivikrama [illegible]
The Bhagavata Purana has inspired the Madhvas
and Trivikrama Panditacharya, Madhva's biographer's
father has based his Kavya Ushaharana in 8 cantos on it.
Parijataharana by the biographer Narayana Pandita
is another Kavya based also upon the Bhagavata, but
the poet exhibits his skill in Shabdalankaras, particu-
-larly यमक on the model of Madhva's यमक भारत. He
was a gifted poet and nearly 18 works are said to have
been composed by him. His नयचन्द्रिका is a running
commentary on Sri Madhva's अनुव्याख्यान and his संग्रह
रामायण is reputed to be a metrical epitome of Ramayana.
His Madhvavijaya was the first विजयकाव्य in Sanskrit
and can be historically proved to be so. He was the son
of त्रिविक्रमपण्डित who was vanquished by the master and
lived with his guru under the same roof in the last
years of his life; Narayana was about 10 or [illegible] when
his father was defeated by him and converted to Madhvaism.
His description of the debate which lasted सप्तदशदिनानि or
15 days is graphically described by Narayana and so the
biographer can fully be compared with Boswell. The date
of Sri Madhva is 1198 to 1278 AD and Narayana should
therefore have lived from 1260 to about 1350 AD. The very
first Shankara Vijaya was according to Advaita scholars
like T. Chandrasekharan, Curator, composed by Vyasachala
who adorned the Kanchi Kamakoti Mutt from 1498 to
1507, centuries after Bhagavan Adishankara whose
latest date is 788 to 820 AD, but the Kanchi Kamakoti
records carry him back to the 3rd cen BC. Even with refe-
-rence to Bhagavad Ramanuja whose date is the 12th cen,
the Vijaya champu dates only from about the 16th cen.
So it goes without saying that Narayana's biography must
be authentic as it was composed by an eyewitness of the Prophet.
The father Trivikrama's Ushaharana runs to
8 cantos; the first four cantos ending with कंसवध,
रुक्मिणी हरण and प्रद्युम्नविवाह + अनिरुद्ध
[illegible] प्रसाद, contain respectively 114, 75, 76 and [illegible] or 319
पद्य

The poets praise Vishnu in the first Canto:

वन्दामहे वयं देवमिन्दीवरसमप्रभम् ।
सुरासुरेन्द्रसन्दोहवन्दनीयपदाम्बुजम् ॥
देवदेवं जगद्बीजं अमेयं पुरुषोत्तमम् ।
आदिमध्यान्तरहितं परस्याः प्रकृतेः परम् ॥
निहत्य कैटभं दैत्यं समधुं योगनिद्रया
इन्दिरांकेन्द्रपर्यङ्कमारूढः स्वपितीव यः ॥

मत्स्यावतार

यस्य वक्षःस्थले रम्ये रमते सततं रमा
तत्त्वविद्येव सच्चित्ते शास्त्राब्धिमथनोत्थिता ॥
उज्जहार पुरा योऽपि मात्स्यभावमधिश्रितः
अन्तर्हितानि छन्दांसि रत्नानीव महोदधेः ।
यद्बलस्तंभिताहार्यमथितादर्णवोदरात् ।
उद्भूतममृतं येन जीवन्त्यद्यापि देवताः ॥
उद्धृता लीलया पृथ्वी दंष्ट्रिणा येन दंष्ट्रया ।
मृणाली कुञ्जरेणेव दन्तेन जलमध्यगा ॥ etc
देवकस्य सुता साध्वी तापसैः अभिनन्दिता ।
अधत्त पुण्डरीकाक्षं उदरे हृदये यथा ॥
वासुदेवमसूताऽसौ देवकी वसुदेवतः ।
गत्वा संसारवैराग्यात्तत्त्वबोध इव त्रयी ॥
ध्वंसनयः शर्मपात्रत्वं मधुरा मधुरापुरः
ववृषुर्देवताः पुष्पैः जायमाने जनार्दने ॥
सृजन्त्यस्तमसाऽऽरावं देवदुन्दुभयः स्वयम् ।
निघ्नन्त्यो मुदं चक्रुः नित्याघातालसात्मनाम् ॥
आश्रावि खसदां गीतं विपञ्चीनां कलस्वनैः ।

अनन्तो ऽर्थः प्रकटितस्तव यान्तौ आप्यसंग्रहे
अहो आत्म परिज्ञाप्यै कृष्णेन बानन्नान्तरे ॥ XV. 82
इति नाहु सधर्मयाचितः अस्याप्यनविदां सरस्वतीम्
अभिनेकम् तस्य शम्भोः वारीन [illegible] यानमः॥

The story is based on the Bharata Epic Sabha Parva 67th adhyaya, Skānda Purana - Māheshwara Khanda. Kedara Khanda Adhyayas 20 & 21, Skanda Purana, Māheshwara Kaumārikā Khanda Adhy 24, Bhāgavata X, 55, 62, 63 Harivamśa Vishnu Parva. 106 to 120 Adhyas, & Vishnu Purana III अंश - Adhyayas 26 - 33. There is general agreement in all these versions. Krishna's grandson Aniruddha is seen by Ushā in a dream and her friend Chitralekhā paints the pictures of various princes before Ushā. The latter blushes when she sees Aniruddha who is brought by Chitralekhā's yogic powers and the two lovers live happily undetected for some time. However the guards have some suspicion and Bana, the father of Asura binds Aniruddha with Nāga or serpent pāshas and imprisons him. Narada gives this information to Sri Krishna who besieges Bāna's city with 12 Akshauhinis. This latter is a devotee of Siva and when Krishna is about to cut off Bana's head with his discus, Siva intervenes and Bana's four hands - as against the previous 1000 - are cut off. Krishna later returns to Dvaraka with his grandson and his sweetheart. This boy Aniruddha's father Pradyumna was Kāma's incarnation and he disappeared mysteriously on the 6th day of his birth to the great sorrow of Rukmini, the mother. Shambara knew that the child would kill him and so stealthily took away the child and threw it into the sea. The child was devoured by a fish in whose womb it grew up for some time. After that it was caught by fishermen who presented it again to Shambara who gave it to Māyāvati who was Rati incarnate and awaiting her husband's arrival. She knew that the child was her own husband from Narada. (The story of Kama being burnt to ashes is the same as in the Kumarasambhava, but the consolation to Rati comes when she is asked to wait for her husband's rebirth in Pradyumna as Krishna's son. This consolation comes from Siva's mouth itself in Skanda Purana Kaumarika Khanda, Adhyaya 24).

This story has also been narrated by Kanakadasa a saint of the shepherd class and contemporary of Vadiraja Swami in his exquisite Kannada Kavya Mohana Tarangini

[illegible] शतोत्तर सहस्रतमे संवत्सरे [illegible] यतिपतिः

आकर्ण्य कूरगुरुवाक्यमतिप्रहृष्टः सप्रेमतं परिरभ्य क्षेभ्यमि

तेनैव साकमभजद्विभवैकतुङ्गं रङ्गं समग्रगुणरङ्गभृदन्तरङ्गम् ॥

इति रामानुजचम्पूमुक्तरीत्या पुनरपि शेषात्मतां प्राप्येति पठामः।

आनन्दतीर्थभगवत्पादानामवतारकालविषये किञ्चिदिव विप्रतिपत्तिः श्रूयते
अणुमध्वचरितस्थामिमं श्लोकं - एकोनाशीतिवर्षाणि नीत्वा मानुषदृष्टिगः।
पिङ्गलाब्दे माघशुद्धनवम्यां बदरीं ययौ॥ - प्रमाणीकृत्य कैश्चित्पिङ्गलसंवत्सरे
ऽवतारकर्म समाप्य मनुष्यदृशामदृश्यो बभूव खलु।। ११९९ तमे संवत्सरेऽवतार
काल इति केचित्, परन्त्वन्ये १२३८ तमं संवत्सरमेवाद्रियन्ते। एकोनाशीतिवर्षाणि
भारतवर्षे तत्र तत्र सञ्चार्य भुवनमिमं पवित्रमकार्षुरिति सर्वैराद्रियते। आश्विन
शुक्लदशमीदिवसे भुवि पावने। त्रिंशताब्दोत्तरचतुस्सहस्राब्देभ्य उत्तरे।
एकोनचत्वारिंशाब्दे विलम्बिपरिवत्सरे। जातो मध्याह्नवेलायां बुधवारे
मरुत्तनुः॥

I B.A. & I.B.Com

Time: 1½ hrs.) HINDI (Max. Marks: 100)

1. किसी एक की सप्रसंग व्याख्या कीजिए — 20

(अ) सभी चाहते हैं, कि हम धनी हैं, सुखी हों, और यशस्वी हों, पर वे परिश्रम करना नहीं चाहते।

(आ) अनंत प्रेम का दिव्य संदेश भक्तों के हृदय का दृढ़ अवलंब है।

(इ) वह प्रेम क्या जिसमें स्वार्थों का बलिदान न हो।

(ई) शिक्षा से मनुष्य, मनुष्य बनता है।

(उ) विद्यार्थी-जीवन तैयारी का जीवन है।

(ऊ) सदाचरण धैर्य की पहली सीढ़ी है।

2. किसी एक की आलोचना कीजिए — 40

देश भक्ति और नागरिक कर्तव्य, धीर, अजेय सत्याग्रही.

3. किन्हीं चार का उत्तर दीजिए — 20

शब्द-भेद, विकारी - अविकारी, संज्ञा के प्रकार, 'ने' का प्रयोग, आठ कारक, विशेषण के प्रभेद कृदन्त और तद्धित विशेषण, क्रिया विशेषण के प्रकार।

4. हिन्दी में अनुवाद कीजिए :— 20

India is a vast country. It is surrounded by water on three sides and on one side it has the high Himalayas. It has a population of nearly 60 crores. Hindus, Muslims, Christians, Parsees and people of many other religions live here.

-----

emphasised as the समन्वय or toleration of the other main point of
him. The Mysore Archaeological report for 1917 mentions शेवप्पनायक
the Tanjore King in 1580 patronising the शैवाद्वैतिन् Appayya Dikshita, the
Vaishnavite Acharya Tatacharya and the Madhva Vijayindra Tirtha-
त्रैताग्न्य इव स्पष्टं विजयीन्द्र यतीश्वरः । ताताचार्यो वैष्णवाग्र्यो सर्वशास्त्रविशारदः ।।
शैवाद्वैतैकसाम्राज्यः श्रीमानप्पय्यदीक्षितः । यत्सभायां मतं स्वं स्वं स्थापयन्तः स्थिताः त्रयः ।।
All these three were given benefactions equally and shook hands with each
other as brothers. It is well known that Appayya Dikshita commented on Vedanta
Deshika's Yadavabhyudaya and Madhusudana Sarasvati's Bhagavadbhakti
Rasayana was commented by another equally famous Madhva Pandit. To come
back to our subject, Sri Samkara was the earliest; but his date is given
as 788 A.D to 820 by Vincent Smith and Max Muller, depending on the आर्यविद्या-
सुधाकर, while the Sringeri Mutt Records put it back to 43 B.C. The late Loka-
manya Tilak opted for 688 as the date of his birth, while the late Justice Telang
took it to the 5th cen AD and Dr Bhandarkar pushed him earlier still to the 3rd
or 4th cen. Leaving the question of the date aside, tradition makes the prophet a
Keralite, or a Malayalee, but they themselves excommunicated him and he had
to go to one Gaudapada who directed his disciple Govinda to give him Sanny-
-asa or renunciation. This Gouda is definitely a Kannada name and the chief
Mutt established by him is now situated in Sringeri, in the very heart of Mysore
State. The Malayalee language itself separated from Tamil and became a separate
language only in the 12th cen and Sri Samkara could not have been a Malayalee. History
tells us that the Kannada Empire of Nripatunga in the 9th cen stretched from
Godavari in the North to the Kaveri in the South and Kaladi, his birthplace
could easily have been within this southern boundary. Tradition makes him the
son of Sivaguru and Ambika, and he embraced Sannyasa as early as his fifth
year. In his 11th year, he came to Jyotirmath and lived and studied there for 5 years
in a Cave, studying and composing. By his 16th years, he had composed his most
famous 16 works, Bhashyas on the प्रस्थानत्रय. He dedicated them to Narayana
at Badari and founded one of his four principal monasteries known as ज्योति-
र्मठ ज्योतिर्मठ. Kalidasa is himself supposed to have written a Samkaracharita
in which we read: [illegible] बदरिकाश्रमे [illegible] पद्मासनमन्वत कृपया [illegible]
[illegible] नारायणं [illegible] ततः श्री ज्योतिर्मठं [illegible]
[illegible] प्रथमो [illegible] शंकर [illegible] शङ्करो वर्ण्यते ।। All these Vijaya writers vie in making their
[illegible] sit at the feet of Vedavyasa and get his approval. Vyasachala
in his Vijaya makes the latter praise Samkara thus: वेदाः [illegible]
[illegible] पुराणानि [illegible] सर्वे [illegible]
[illegible] महाभारत [illegible] ।। 76. Slightly prior to this, we read that Samkara's comments
made the lotuses of the lake of Vedanta bloom and filled the lake
with scent so that bees would love to suckle the honey in the lotuses:
[illegible] वेदान्त कासार [illegible]
[illegible] शङ्कराचार्य [illegible] ।। [illegible] ।। [illegible]
[illegible] वेदान्त [illegible] ।। [illegible] सपर्यां [illegible]
[illegible] ।। Vyasachala goes on to say
शंकर मुनि [illegible] यतीन्द्रः ।।

of our minds as we read these gospels written by the devoted followers of those saints who show the Pilgrims Path.

श्रीविजयध्वजीया वेदस्तुति व्याख्या-

विजयध्वजीयपाठे भागवतमहापुराणे

चतुर्नवतितमोऽध्यायः

यदनन्तनिगमनिकरनिरूपितगुणगणाकरं ब्रह्म तदेव कृष्णा-
नाम्नातितोर्थं नान्यदित्यतो मुमुक्षुभिरत्र भक्तिः इतरत्र विरक्ति-
रूला कर्तव्येति विधीयतेऽस्मिन्नध्याये। तत्र नारदनारायण-
संवादलक्षणामितिहासं उत्थापयितुं शुकं परिपृच्छते राजा
ब्रह्मन्नित्यादिना - हे ब्रह्मन् पूर्णकाम सर्वे वेदा यत्पदमामनन्तीति
श्रूयते तत्र श्रुतयः साक्षादामनन्त्युत लक्षणया वा तत्र न प्रथम
इत्याह कथमिति साक्षाच्चरन्ति वर्तन्ते वाचकत्वेनेति शेषः तस्य
अनुरूपतेरत्राह अनिर्देश्य इति यत्तदद्रेश्यमिति श्रुतेः न
द्वितीय इत्याह निर्गुण इति केवलो निर्गुणश्चेति श्रुतेः गुणैः
प्रवर्तमानानां कथं निर्गुणत्वं उपपद्यत इत्यत्राह सदसत इति
निर्गुणे गुणस्पर्शरहिते न श्रुतीनां संचरणं कथमिति दौर्लभ्यं
भगवन्नपि तु शक्यते यादृगस्तु तादृशाभेदकत्वेन न कोऽपि
विशेषः इति तत्राह गुणवृत्तय इति गुणार्थकत्वेन गुणा-
वृत्तिः यासां तास्तथा तु त्रिग्रीवो वपोदरः सुबाहुरन्धसो मदे
गुणाः श्रुताः सुविरूपाक्षा देवे इत्यादिश्रुतेः अत एव नः संशयं
छिन्धि इति वाक्यशेषः ॥२॥ श्रुतयः सत्त्वादिगुणराहित्येन निर्गुणे
ज्ञानानन्दादिगुणगणमणिमालालंकृतविग्रहे ब्रह्मणि साक्षाद्वर्तन्ते
इति परिहारमभिप्रेत्य पीठिकामारचयति बुद्धीति बुद्ध्यादिसर्जनेन
किं प्रयोजनमत्राह मात्रार्थमिति मात्रापरिच्छेदे देशप्रवृत्तौ
कालक्षण इत्यतो मात्राप्रवृत्तिः शब्दानामिति शेषः तदर्थं
मनसाग्रे संकल्पयत्यथ वाचा व्याहरतीति श्रुतेः किमतोऽत्र
आह भवार्थं चेति भवो भवे हरे प्राप्तिरित्यतो भवो भव्यं
कल्याणं पुण्यमिति यावत् तदर्थं स्वाध्यायप्रवचने एवेति
अस्के मौञ्जल्यः तद्धि तपस्तद्धि तपः इति श्रुतिः च शब्दौ सकल-
स्वर्गं बुद्ध्यादीन्द्रियपूर्विका शाब्दी प्रवृत्तिरपि न स्वर्गादिविषया
किं तु परमात्मविषयैव पुण्यसाधनमित्यभिप्रायेणाह आत्मन
इति संदेहकरणात् सदसद्विलक्षण एवात्मा नमात्मानमुद्दिश्य
शास्त्रराशेः प्रवृत्तिरिति भावः ततः परमप्रयोजनमाह कल्पन-
येति कल्पनाय परमात्मज्ञानाय सत्येन लभ्यस्तपसा ह्येष आत्मा
सम्यग्ज्ञानेन ब्रह्मचर्येणेति नित्यमिति श्रुतेः तज्ज्ञानेन मोक्षाय
कल्पयति तमेवं विद्वानमृत इह भवति ज्ञात्वेनामृती भवतीति श्रुतेः

२

अनेन वक्तृविवक्षापूर्विका शब्दप्रवृत्तिरित्यतो बुद्धीन्द्रियादिस्मृत एव सुप्रयुक्तशब्देन ज्ञातपरब्रह्मतत्वगुणोपसंहारज्ञानप्रसन्न-भगवत्सारूप्यादिमोक्षप्राप्तेः शब्दानां श्रीहरिविषयत्वं साक्षात् अंगीकर्तव्यमित्युक्तं भवति ॥२॥ शब्दमात्रस्य हर्येकविषयत्वमुक्ता अधुना वेदान्तविज्ञानसुनिश्चितार्था इति वचनादुपनिषद्भागस्य तद्गुणगणावेदकत्वेन मुख्यवृत्त्याविषयत्वमिति भावेनाह सैषेति हि शब्दो हेतौ ईशबुद्धिस्थिताः सदेति वचनात् याश्रीमन्नारायण-बुद्धिस्थिता सैषोपनिषद्वेदान्तापरपर्याया पूर्वेषां पूर्वजैः ब्रह्मा-दिभिः धृताध्ययनरूपेण न तु कृता नित्यवाक्यत्वात्। नित्ययानित्यया सौमीत्यादेः हि यस्मात्तस्माद्यस्तां श्रद्धया धारयेत् स क्षेममोक्षं गच्छेत् ब्रह्मज्ञानलक्षणस्य मोक्षस्य कथं श्रुतिधारणाय मोक्षः स्यादित्यत्राह ब्राह्मीति अथ कस्मादुच्यते ब्रह्मेति बृहन्तोऽस्मिन् गुणा इति श्रुतेः ब्रह्मगुणावेदकत्वेन तज्ज्ञानद्वारमुक्तिहेतुत्वोपपत्तेः शीर्षं च विरत्या भवच्छिष्यत्वेन मम भवदुक्तिः प्रमाणमस्तु इतरेषां कथमिति शंका माभूदिति भावेनाह अत्रेति, अत्र श्रुतयः कथं चरंतीत्यस्मिन्नर्थे गाथां त्रिषद्वादलक्षणप्रबद्धां कथां नारायणोदितां नारायणेन कथितां ॥४॥ नारायणस्य संगमः कथमभून्नारदस्येत्यत्राह एकदेति। ५॥ कास्मिन्खंडे नारायणाश्रमः, तत्र किं कुर्वन् किंप्रयोजन आस्ते इति तत्राह योऽसाविति तपसोऽङ्गवैकल्यपरिहाराय लोकस्यादित्युक्तं धर्मः सुकृतं विहिताचारो वा ज्ञानं स्वपरपदार्थावगाहि शमो निष्ठा एतैरुपेतः लोकः, लोकदृष्ट्या एतदुक्तं, तत्राश्रमे उपविष्टं तं ७॥ तस्मै नारदायेमां गाथां अवोचत्। गाथां विशिनष्टि-यइति ८॥ पुरा तत्रत्यानां जनलोकस्थितानां ब्रह्मवादः ब्रह्मविषया गाथा॥ मानसानामूर्ध्वरेतसां मुनीनां स्वायंभुवं स्वयंभूपुत्रैः क्रियमाणं ब्रह्मसत्रं ब्रह्मयज्ञं ब्रह्मविचारलक्षणो यज्ञो जनलोकेऽभवदित्यर्थः ९॥ यत्र श्वेतद्वीपे ब्रह्मणि श्रुतयः शेरते अन्यबोधकत्वव्यापारमंत-रेण तद्गुणबोधनपरा एव सन्ति तं श्वेतद्वीपं त्वयि गतवति ब्रह्मवादः संप्रवृत्त इत्यन्वयः॥१०॥ कथमत्राह तत्रेति मुनयः कीदृशा इत्यत्राह कुर्वेति अरिः शत्रुः ॥११॥ एकं प्रवचनं प्रकृष्टं वचनं यस्य स तथा प्रवक्तृत्वा ख्यातेत्यर्थः। तमपरे शुश्रूषवः श्रोतारः योऽत्र प्रवक्ता स श्रेष्ठ इत्यत्र तात्पर्यं श्रीतत्वं सनकाद्याः समाः सर्वे तत्र श्रेष्ठः कुमारक इति वचनात् ॥१२॥

गीताख्यानां ग्रन्थरत्नानां प्रणेतापि। विशालबुद्धिरयं ज्ञानप्रदीप इति किमु वक्तव्यं - नमोऽस्तु ते व्यास विशालबुद्धे फुल्लारविन्दायतपत्रनेत्र।
येन त्वया भारततैलपूर्णः प्रज्वालितो ज्ञानमयः प्रदीपः॥

लोकोत्तरगुणोत्तरो नायक ईदृशेषु महाकाव्येषूपवर्ण्यत इति प्रभूतं प्रमोदस्थानमस्माकम्। ^ उक्तं च विद्यानाथेन :-
व्यासाचलीये शंकरविजये पठ्यमः - नेता यत्रोल्लसति भगवत्पादसंज्ञो महेश इति

कवेरल्पापि वाग्वृत्तिः विद्वत्कर्णावतंसति।
नायको यदि वर्ण्येत लोकोत्तरगुणोत्तरः॥
यद्यद्विभूतिमत् सत्त्वं श्रीमदूर्जितमेव वा
तत्तदेवावगच्छ त्वं मम तेजोंऽशसंभवम्॥ इति भगवद्गीतायां।

प्रतिज्ञातया रीत्या मताचार्या एते सर्वे भगवदंशा इति प्रथमं तेभ्यो नमोवाकं प्रशास्य विजयकाव्यानामेतेषां संदेशान्संगृह्णीमः। उत्तमश्लोकगुणानुवादेऽमंगं नाशयतीति भागवतपुराणे द्वादश स्कन्धे पठ्यमः स्वल्पु।

भगवत्पादानां कालनिर्णयः.

प्रतिसंवत्सरं मेषमासे शुक्लपक्षे चतुर्थ्यां तिथौ शंकररामानुजयोः भगवत्पादयोः अवतारकालो जयन्तीति। शिष्यैराद्दृतो भवति। परन्त्वत्र शंकरभगवत्पादानां अवतारकालो न सम्यङ्निर्णीत इति नितरां खेदमावहत्यस्माकम्। आधुनिका ऐतिहासिकाः सर्वेऽपि क्रिस्तोः अष्टमशतकान्त्यभागे 788 A.D आर्यावंशसुधाकरस्थं श्लोकं प्रमाणीकृत्य संवत्सरेऽस्याविर्भावं निर्णीय, 820 तमे क्रिस्ताब्दे निर्वाणं वर्णयन्ति। लोकमान्य तिलकमहाशया आविर्भावकालं संवत्सरशतात्प्राक् (688 A.D इति) निर्णयं चक्रुः पूर्वमेव तेलाङ्ग्नामकान्यायाधीशाः क्रिस्तोः पञ्चमशतकोऽस्यावतारकाल इति निरणैषुः। भाण्डारकरमहाशयाश्च चतुर्थशतककालीनं निर्दिष्टवन्तः। परन्तु शृङ्गेरिमठीयगुरुपरम्परातो ज्ञायते यत् एते क्रिस्तोरपि पूर्वमेव 43 B.C. तमे संवत्सरे भुवनमिमं जन्मना पावनं चक्रुरिति। व्यासाचलीये शंकरविजये (चेन्नपुर्यां संपादिते) द्व्यदशसर्गेऽनुपलब्धोऽप्ययं श्लोकस्तत्रस्थ इति चेन्नपुरीस्थसंस्कृतमहापाठशालायामधिकृतैर्विद्वद्वरेण्यैः पोलागं रामशास्त्रि-महोदयैरुद्घोषित आचार्यपादानामपदानानीत्थं संगृह्णाति -

गामाक्रम्य पदेऽधिकाग्नि निबिडं स्कन्धैश्चतुर्भिः श्रया
व्यावृण्वन् भुवनान्तरं परिहरंस्तापं समोहज्वरम्।
यश्शाखी द्विजसंस्तुतः फलति तत्स्वाद्यं रसाढ्यं फलं
तस्मै शंकरपादपाय महते तन्मस्त्रिसंध्यं नमः॥

द्वात्रिंशद्धायनपरिमिते स्वायुष्काले सर्वज्ञपीठाधिरोहणमपि शारदापीठे संविधाय, विचित्रमात्मनश्चरित्रं सर्वत्र संश्राव्य देशमिमं पावयामास।
भगवद्रामानुजमुद्दिश्य न कापि विप्रतिपत्तिरस्तीति महान् प्रमोदोऽस्माकम्। क्रिस्तोरनन्तरं सप्तदशोत्तरसहस्रतमे हायनेऽवतीर्य विंशत्युत्तरशतसंवत्सरं पूर्णमानुषायुषं भारतवर्षं पुनाना एते सप्तत्रिंशद्

स्वधया गृहीता etc). In same context, he has anticip-
-ated and even gone beyond the modern Western or Ameri-
-can Vedic interpreters like Roth, Griffith, Whitney etc in as
much as he alone has declared that the Shunashshepa
hymn in Mandala I ought to contain 100 riks, the last
2 being somehow pushed into other places into IV. i. 4 and V.
ii. 7. In मा न स्तेनेभ्यो (II. 23. 16), he says that from the
point of the meaning, there appears to be something wanting
- ऊनता दृश्यते ऽतः and this deficiency he supplies in his Brah-
masutras Bhashya III. iv 49.

In his last chapter X, entitled [illegible]critical reflec-
-tions criticised, C. R. Krishna Rao has quoted on p [illegible], two
slokas from the Rigbhashya which can make anybody
understand how Madhvas style is never terse and
abstruse (as many adverse critics suggest), how he could
descend to the ordinary level of the common man in the
street and teach him on his own ground:

स्वाध्यायस्तत्वविज्ञानं विष्णुभक्तिर्विरागता।
निषिद्धकर्मसन्यागो विहितस्य सदा क्रिया॥
सदा विष्णुस्मृतिश्चैव केवलं मोक्षसाधनम्।
तैर्विना न मोक्षः स्याद्वेदैरपि ध्रुवम्॥

He has added a translation, but I feel that even any-
body ignorant of Samskrit, but knowing how to read,
can understand the slokas, they are so simple.

'Truth is like a torch, the more it is shook,
it shines' quotes this enlightened critic. Madhva's
truth is a veritable torch, illuminating the dark
corridors of the castle of philosophy. Is it not the
duty of every Maadhva to blaze the torch l[illegible]ted
by that great prophet after whom he is name[illegible]
show the path to those who are wi[illegible]to [illegible]

ध्येयः सदा सवितृमण्डलमध्यवर्ती नारायणः सरसिजासनसन्निविष्टः।
केयूरवान् मकरकुण्डलवान् किरीटी हारी हिरण्मयवपुः धृतशंखचक्रः॥

The [illegible]igveda was thus raised by Madhva to
its time honou[illegible]ition of the Moolaprasthaana, the
fountainhead of the three Prasthaanas, Brahmasutras,
Bhagavadgita and the Upanishads. In doing so, he was

only faithfully following what the Lord had declared in the Gita XV. 15 - वेदैश्च सर्वैरहमेव वेद्यः - I alone am to be known through all the Vedas.

The learned translator Sri Agrahara Narayana Tantri, my former colleague in the Samskrit College has spared no pains to make the translation of most of the works of Madhva entrusted to him by the Sangha readable and understable by the Kannada knowing public. His unfailing enthusiasm and devotion to Madhva should be an eyeopener to all of us; this has spurred him on in his labour of love and we pray that he may be spared for a long time more to spread the message of Madhva to the masses to dispel their religious ignorance.

हृत्तमोनाशकं शास्त्रप्रभया तत्त्वप्रकाशकम् ।
फलदं पूर्णबोधाख्य नारायणमहं भजे ॥

U. Venkatakrishna Rao
(Former Principal, S.M.S.P. Samskrit College, Udupi), Professor of Samskrit, Madras Christian College

6700
1800
870